

Югозападен университет „Неофит Рилски“

Становище

от доц. д-р Благовест Нягулов, Институт за исторически изследвания, БАН,
за дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен доктор
по специалност История и Археология, шифър: 02.02.02.

Автор: Цветолин Иванов Недков

Тема: Стопанският живот на градовете в Южна Добруджа (1878 – 1918 г.)

Научен ръководител: проф. д-р Димитър Димитров

Изследванията на регионалната история в ново време безспорно имат не само регионално значение. Те са задължително градиво както за реконструиране на миналото на националните държави, така и в писането на една друга история (наричана обща, световна, глобална, международна или транснационална), която прехвърля държавните граници. Последното важи с особена сила за гранични области, каквато е Добруджа, които са били обект на териториални спорове и различни национални политики с интеграционни цели.

Дисертационният труд на историка от Регионален исторически музей - Добрич Цветолин Недков осветлява една значима тема от добруджанската история в един продължителен, важен и драматичен период. Темата за стопанския живот на градовете в Южна Добруджа е изследвана частично, но все пак нейни важни аспекти са оставали в сянката на водещите за областта аграрни отношения. Дисертантът не пренебрегва аграрната икономика, която продължава да дава до голяма степен облика на добруджанските градове, но неговият интерес се насочва предимно към осветляването на по-малко проучените и по-типичните градски отрасли на местното стопанство – занаяти, индустрия, търговия, кредитна система. Приносите в тези изследователски насоки се допълват с представянето на някои социални измерения на стопанските промени.

Периодът от края на Руско-турската война (1877-1878 г.) до края на Първата световна война (1918 г.), и особено началото на XX век, е период на преход към стопанска модернизация в Южна Добруджа. Той предоставя възможности за сравнителен анализ на стопанския живот на тамошните градове

в мирно и военно време, в условията на българско и румънско управление. Авторът има приноси, основани на нови извори, в “българските” периоди, докато краткият “румънски” период от 1913 и 1916 г. е представен основно по вече известни публикации.

В дисертацията са използвани разнообразни архивни извори, статистически данни, периодичен печат и научна литература по добруджанската проблематика с български произход. Съвсем ограничено и предпоставено обаче е използването на румънски източници и литература, които бяха публикувани интензивно през последните години. В текста липсват и позовавания на иначе споменати в предговора по-общии трудове на български и чуждестранни автори за стопанската история на балканските страни, които имат отношение към темата.

Вътрешната структура на дисертационния труд отразява логично неговото съдържание въз основа на проблемно-хронологичния принцип. Изложението представя широка картина от емпирични данни за стопанския живот на добруджанските градове, които имат както общи, така и свои специфични характеристики. Дисертантът цитира и застана зад изводите на българските автори, писали по темата (Петър Габе, Петър Тодоров, Жеко Попов и др.). Той споделя мнението за общата тенденция в стопанското развитие на областта през разглеждания период – от разруха през просперитет до нова разруха. По-конкретен и приносен характер има изводът, че утвърждаването на добруджанските градове като стопански и пазарни центрове в началото на XX век се определя най-вече от развитието на търговията и кредитното дело, а не толкова от модернизирването на аграрното и индустриалното производство. Макар и да не изчерпва възможностите на сравнителния анализ, авторът предлага някои наблюдения в този план – например за това, че след 1878 г. румънските власти проявяват значително по-голямо внимание към стопанското развитие на Северна Добруджа в сравнение с отношението на българската държава към Южна Добруджа.

Дисертационният труд би спечелил, ако съдържаше етнодемографска характеристика на населението в добруджанските градове, която несъмнено се отразява върху стопанския живот. Изчезването на гърците сред търговците - житари в Балчик, според данните от 1910 г., се дължи най-вероятно не на изселвания по икономически причини в началото на века, както пише авторът, а

на масовите изселвания на гърци от България след противогръцкото движение през 1906 г. Въпреки някои представи, че аграрните отношения в Добруджа са вече изчерпана в историографията тема, в дисертацията е трябвало да се коментира по-подробно аграрният преврат в Южна Добруджа по време и след Руско-турската война (1877-1878) и да се обърне внимание на въпроса за трансформирането на режима на османската собственост “мирие” в България след 1878 г. Известно е, че тезата за запазването на този режим по време на българското управление има ключово място в румънската аргументация за аграрните отношения в областта след 1914 г. Историографските интерпретации на този въпрос остават противоположни в България и Румъния до наши дни.

Предложеният дисертационен труд е продукт на продължителен интерес към стопанската история на Добруджа и на изследователски усилия, които се материализират в многобройните авторски публикации по темата. Авторефератът отразява точно съдържанието на дисертацията. Направените бележки и препоръки по време на предварителното обсъждане на дисертацията и в настоящото становище целят да повишат научната стойност на изследването, но не отменят факта, че като цяло авторът е изпълнил успешно основната цел, която си е поставил – “да изясни основните аспекти от развитието на стопанския живот в градовете на Южна Добруджа от 1878 до 1918 г.” Като имам предвид всичко това, препоръчвам да бъде присъдена на Цветолин Недков образователната и научна степен “доктор”.

8 август 2013 г.

РЕЦЕНЗЕНТ

Доц. д-р Благовест Нягулов